

Complex industrial Bertrand. Complex de pisos d'obrers

Sant Feliu de Llobregat

Ubicació

Comarca: Baix Llobregat
Lloc/Adreça: Carretera de Laureà Miró, 80 - 96 (façanes); passatge Sant Joan (pati interior)

Coordenades:

Latitud: 41.3792
Longitud: 2.04736
UTM Est (X): 420342
UTM Nord (Y): 4581291

Classificació

Número de fitxa 08211 - 93
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Modernisme
Segle XX
Any 1922-25
Autoria de l'element: Gabriel Borrell i Cardona
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Actualment, el complex de pisos d'obrers està en fase de restauració
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL 19/10/1988
Número inventari 19187
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Diversos propietaris
Fitxes associades:

Descripció

El complex de pisos d'obrers està format per onze blocs construïts en formigó que s'organitzen entorn a un pati comunitari. Els blocs estan units entre ells gràcies a una estructura d'escales a cel obert entre blocs visibles des de la part posterior. Des de l'interior d'aquest, s'accedeix a les escales compartides entre blocs que comuniquen les plantes pis dels diferents habitatges i als petits trasters situats al semisoterrani. Les façanes són senzilles, amb finestres i petits balcons amb balustres de secció rectangular, disposats ordenadament. L'element més característic és la cornisa ondulada que circula limitant els murs per la part superior amb un espirall central. Aquesta forma lliga amb les finestres en arc de mig punt de la part superior. Es tracta d'una llicència ornamental, però que no trenca amb el gust del conjunt.

Observacions:

Durant els anys quaranta del segle XX, Josep Maria Jujol va fer una intervenció modificant l'accés al pati de l'illa engrandint-ne, bàsicament, l'arc d'accés.

Història

Al llarg del segle XIX, Sant Feliu va viure una sèrie de transformacions que van donar lloc a la modernització del municipi. Els sistemes de producció van canviar, la població creixia i es desenvolupava un nou sistema d'organització social, política i econòmica. S'iniciava la industrialització.

Aquest procés va arrencar de la mà de Manuel Bertrand i Cortalé que el 1861 va posar en marxa la fàbrica d'estampats de cotó situada sobre el canal de la Infanta.

A partir de la segona meitat del segle XIX l'empresari ja havia fet casetes unifamiliars entre mitgeres per als treballadors i treballadores de la fàbrica als carrers Santa Maria i Sant Antoni, que es van obrir a tal efecte.

Entre els anys 1922 i 1925, Joan Bertrand (fill de Manuel Bertrand) va encarregar a Gabriel Borrell la projecció d'un altre conjunt d'habitatges d'obrers, aquest cop en forma de casa col·lectiva.

Borrell havia estudiat el tema de la casa obrera en diferents articles i conferències, i en va extreure un conjunt d'aspectes per aplicar-los a la construcció dels pisos Bertrand. Un d'ells fa referència a la salubritat, sobretot pel que fa a la ventilació del conjunt. Per altra banda, cal destacar la importància que aquest estigui situat a prop de la població i, per últim, podem esmentar la necessitat de prescindir de tot ornament que pogués fer augmentar el pressupost.

Els habitatges es van situar en terrenys propietat de l'industrial a la carretera Reial, on els seus cinc pisos d'alçada destacaven per sobre la resta d'edificacions de la zona pel seu caràcter modern. Els pisos disposaven de 80 metres quadrats, tres dormitoris, menjador, cuina, lavabo, bany i galeria.

Bibliografia

- BERTRAND SALSAS, Juan. Notes sobre Construcció. Octubre 1933. Barcelona: Francisco Bertrand Elizalde. 2002. 21 p.

- CALVO I CALVO, Àngel. Orígens i desenvolupament de la indústria a Sant Feliu de Llobregat. Quaderns d'Història núm. 3. Sant Feliu de Llobregat: Patronat Municipal de Cultura de l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat. 36 p.
- COMPTA, Ernest. "Can Bertrand: la remodelació d'un barri". El Butlletí. Núm. 316 (Sant Feliu de Llobregat, gener 1987). P. 8.
- ESTEVES, Albert (dir.). Sant Feliu de Llobregat. Guia del patrimoni històric i artístic. Molins de Rei: Centre d'Estudis i Divulgació del Patrimoni (CEDIP), 1997. 47 p.
- GUÍAS CATALONIA. Guía Oficial de San Feliu de Llobregat y su partido. Barcelona: guías Catalonia, 1927. 164 p.
- RETUERTA I JIMÉNEZ, M. Luz; SAMMARTÍ I ROSET, Carme (dir.). Sant Feliu de Llobregat. Identitat i història. Sant Feliu de Llobregat: Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, 2002. 365 p.
- RUIZ I MORENO, Esther; RETUERTA I JIMÉNEZ, M. Luz. Bibliografia sobre Sant Feliu de Llobregat. Sant Feliu de Llobregat: Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, 1994. 306 p.
- VIDAL I JANSÀ, Mercè. Arquitectura i urbanisme a Sant Feliu de Llobregat. 1826-1936. De Pere Serra i Bosch a Nicolau M. Rubió i Tudurí. Sant Feliu de Llobregat: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 2005. 202 p.

